

مطالعه تناسبات، ساختار و
نقشمایه‌های محراب مسجد
جامع هفتشویه

نمایش دوران وحدت در کثرت
در خط کوفی بنایی مسجد وکیل
شیراز، مأخذ: نگارندگان.

مطالعه تناسبات، ساختار و نقشمایه‌های محراب مسجد جامع هفتشویه*

شادی نقیب اصفهانی** افسانه ناظری*** بهنام پدرام****

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۳/۳۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۲/۹

چکیده

تزیینات گچ‌بری محراب هفتشویه با توجه به طرح و فرم، در ردیف محراب‌های شاخص دوره ایلخانی قرار دارد. اکثر بررسی‌های صورت گرفته به توصیف کلی این محراب، تاریخ اجرا و یا محدوده تاریخی آن پرداخته و کمتر به نقشمایه‌های تزیینی، نسبت‌های طلایی و ساختار و روابط هندسی در به کارگیری آنها، توجه کرده‌اند. سؤال‌هایی که برای دستیابی به هدف می‌توان مطرح کرد عبارتند از: «انواع نقشمایه‌های به کار گرفته شده در این محراب کدامند؟ این محراب و نقشمایه‌های آن، بر اساس چه ساختار و تناسباتی طراحی و اجرا شده است؟». در این نوشتار تلاش بر آن بوده تا با روش توصیفی تحلیلی، محراب مسجد جامع هفتشویه از لحاظ نقشمایه‌های گیاهی و هندسی، نسبت‌های طلایی و ساختار و روابط هندسی توصیف و تحلیل شود. یافته‌های به دست آمده از این پژوهش، بیانگر آن است که طرح‌ها و نقشمایه‌های گچ‌بری شده، با ضخامت، برجستگی و پیچیدگی اجراء شده‌اند. در این محراب از انواع اسلیمی‌ها مانند دهان ازدری، خرطومی، اسلیمی‌های قاب‌بند و گردش‌های اسلیمی بسیار استفاده شده است. فرم کلی محراب و هم‌اکنون نقشمایه‌ها دارای ساختار و روابط هندسی ویژه و بر پایه نسبت‌های طلایی می‌باشد. ارتفاع بلند، جزو شاخصه‌های این محراب است. نقشمایه‌های این محراب از جهت ارزش‌های بصری و زیبایی‌شناختی، شیوه طراحی و اسلوب منحصربه‌فرد بوده است.

واژگان کلیدی

ایلخانی، محراب مسجد جامع هفتشویه، نقشمایه‌های تزیینی، تناسبات طلایی.

* این مقاله مستخرج از رساله ارشد نویسنده اول با عنوان «مطالعه تطبیقی فرم نقشمایه‌های چهار محراب دوره ایلخانی در استان اصفهان» می‌باشد.

** دانشجوی کارشناسی ارشد رشته نقاشی، دانشکده هنرهای تجسمی، دانشگاه هنر اصفهان (نویسنده مسئول)

Email: shadi.naghib.artist@gmail.com

Email: a.nazeri@au.ac.ir

Email: b.pedram@au.ac.ir

** استادیار، دانشکده هنرهای تجسمی، دانشگاه هنر اصفهان.

** استادیار، دانشکده حفاظت و مرمت، دانشگاه هنر اصفهان.